

Leo Trotskij om Första världskriget

(Tre artiklar som Trotskij skrev medan kriget pågick.)

Innehållsförteckning

Krigets första år.....	1
Ett kolossalt, skamligt krig.....	2
Internationalens blodiga brott.....	3
Den enda utvägen.....	3
Nationalitetsprincipen.....	4
Den stora lögnen: försvaret av små nationer.....	7

Krigets första år

Ursprungligen publicerad 4 augusti 1915 i *Nasje Slovo* (Vårt ord), en tidning som gavs ut i Paris av ryska revolutionärer. Ingår i band 9 av Trotskijs verk på ryska, *Sotjinenija*. Översatt till engelska i *Socialism Today*, [nr 180, juli/augusti 2014](#). Här översatt från versionen på [MIA](#). Översättning från engelska, Göran Källqvist.

(På ettårsdagen av krigets inledning skrev Leo Trotskij denna bedömning och perspektiv på situationen, och om behovet av en marxistisk analys och program. Ursprungligen publicerad den 4 augusti 1915 i *Nasje Slovo* (Vårt ord), en tidning för ryska revolutionärer som publicerades i Paris. Detta är första gången den har översatts till engelska, av Pete Dickinson – *Socialist Actions* kommentar.)

Det senaste året – 365 dagar och nätter av oavbruten ömsesidig utrotning av människor – kommer att gå till historien som ett förbluffande bevis på hur mänsklighetens sociala rötter fortfarande håller henne fångslad i skamligt blint barbari.

För att brännmärka de tyska Mausergevären, som har högre kaliber än de allierades gevär, och de tyska granaterna, som sprider sin kvävande stank längre än Ententens¹ granater, myntade de allierades retorik ett speciellt begrepp, ”*barbarie scientifique*” eller vetenskapligt barbari. Ett perfekt begrepp! Vi behöver bara utvidga det till hela kriget och dess samhällshistoriska bakgrund – oavsett statliga och nationella gränser. De tekniska krafter som låg bakom människans utveckling började arbeta för att förstöra samhällets kulturella grundvalar, och framförallt för att utrota mänskligheten: det är den ”industriella mobilisering” som omnämns på den europeiska civilisationens alla språk. Ett utbildat barbari beväpnas med det mänskliga snillets alla erövringar – från Arkimedes till Edison – för att från jordens yta sudda ut allt det som mänskligheten har skapat tillsammans, med hjälp av Arkimedes och Edison. Om tyskarna sticker ut från denna blodiga, vansinniga tävling, så beror det bara på att de är mer omfattande, systematiskt och effektivt organiserade än sina dödsfiender.

1 Ententen syftar på alliansen mellan Storbritannien, Frankrike, Ryssland och Japan.

Som för att ge mänsklighetens fall den allra mest förödmjukande karaktär, har kriget använt den senaste stolta teknologiska erövringen, flyget, för att driva ner människan i skyttegravar, i smutsiga jordkuler, avlopp, där naturens härskare, uppäten av parasiter, ligger i sin egen lort och väntar på andra grottmänniskor, täckta med löss, medan tidningar och politiker på olika språk säger att det är just detta som nu tjänar civilisationen. Krypande på alla fyra från det mörka ursprungliga träsket använde mänskligheten sitt organiserade sinne för att få inflytande över naturen. Med heroiska revolutionära uppror förde den in element av förnuft i statens strukturer, ersatte blind passivitet, ”av Guds nåd”, med tanken på folklig överhöghet och en parlamentarisk regim. Men i samhällslivets själva grundvalar, i dess ekonomiska organisering, är mänskligheten fortfarande helt i händerna på mörka krafter, bortom förnuftets kontroll, vars samlade motsättningar alltid riskerar att explodera spontant och sedan falla över mänsklighetens huvud i form av internationella katastrofer.

Ett kolossalt, skamligt krig

Den kapitalistiska utvecklingen ryckte Europa ur en medeltida lantlighet och ekonomisk tröghet, och skapade under en rad revolutioner och krig ofullständiga, ”nationella” stater av både stora och små länder, och knöt samman dem i ett övergående och ständigt föränderligt system av motsättningar, allianser och överenskommelser. Efter att den kapitalistiska utvecklingen inte hade lyckats uppnå nationell enhet någonstans hamnade den i konflikt med den statliga struktur som den hade skapat. Under ett halvt sekel sökte den hitta en utväg ur denna konflikt med hjälp av kolonial plundring, som – vilket var ovanligt för Europa – ledde till en ”väpnad fred”. Detta system, där de härskande överklasserna ekonomiskt, politiskt och psykologiskt anpassade sig till militarismens enorma tillväxt, ledde till ett krig om makten i världen – det mest kolossala och skamliga krig historien har upplevt.

Kriget har redan dragit in 7 av de 8 stormakterna och hotar att dra in den åttonde.² För att utvidga sin bas drar det in de andra länderna, det ena efter det andra (diplomatins hela arbete består nu av detta). Det löser automatiskt upp enskilda, underordnade mål i ett system av ömsesidig försvagning, utmattning och utrotning. De allmängiltiga, formlösa och mångsidiga mål som detta invasionskrig har, kombinerar alla raser och nationaliteter, alla statliga system och alla stadier i kapitalismens utveckling, och kastar dem mot varandra. Med detta vill kriget visa att det absolut inte har sitt ursprung i raser eller nationer, i religiösa eller politiska principer – och bara uttrycker det enkla faktum att folk och länder omöjligt kan samexistera på basis av en kapitalistisk imperialism.

Det system av allianser som utvecklades efter det fransk-preussiska kriget skapades av en önskan att med hjälp av en ungefärlig militär balans mellan de stridande parterna skapa en garanti för ländernas stabilitet. Denna jämvikt visar sig i det pågående ”guerre d’usure” (utnötningskriget) som gör det uteslutet med en snabb och avgörande seger för ena parten, och gör utgången av kriget beroende av en gradvis förbrukning av motståndarens ungefär jämbördiga materiella och moraliska resurser.

Under krigets trettonde månad befinner sig skyttegravarna på västfronten ungefär på samma ställe där de befann sig under den andra månaden. De har bara förflyttat sig något tiotal meter åt endera hållet – med hjälp av tusentals och tiotusentals soldaters kroppar. På Gallipolihalvön och den nya fronten mellan Österrike och Italien ledde skyttegravslinjerna omedelbart till militär hopplöshet. På

² De sju stormakterna var Tyskland, Storbritannien, Frankrike, Ryssland, Österrike-Ungern, Japan och Italien. Den åttonde som nämns var USA.

den rysk-turkiska gränsen är bilden densamma, men i lantlig skala. Bara på östfronten (Ryssland) rullar nu enorma arméer efter en rad rörelser fram och tillbaka nu österut mot det ödelagda Polen, som båda parter lovar att ”befria”.

I denna bild, som har skapats av de kapitalistiska krafternas blinda automatik och de härskande klassernas medvetna skam, finns det absolut inga referenspunkter, som ur militär synvinkel skulle tillåta några som helst förhoppningar om och planer på en avgörande seger för endera sidan. Även om de härskande länderna i Europa hade haft lika mycket historiskt goda avsikter som dåliga, så skulle de ändå ha varit oförmögna att med vapenmakt lösa de problem som orsakade kriget. Det strategiska läget i Europa är ett fysiskt uttryck för den historiska återvändsgränd som den kapitalistiska världen har drivit in sig själv i.

Internationalens blodiga brott

Även om de socialistiska partierna under krigets första period var maktlösa att förhindra det, eller hålla härskarna ansvariga, så skulle den internationella socialismen ha haft en mäktig auktoritet bland massorna om den ända från början hade vägrat att ta något ansvar för det globala blodbadet, och om partierna hade använt sina nära band för att varna folket för härskarna och fördöma dem, och förhållit sig avvaktande – i revolutionär mening – och räknat med den oundvikliga svängningen i massornas stämningar. Lurade av militarismen, tyngda av sorg och ökande nöd, skulle massorna ännu mer ha vänt sig till folkets verkliga herdar!

Titta! I desperation griper nu båda de militära maktgrupperna efter varenda litet land: Rumänien, Bulgarien eller Grekland, efter *l'état du Destin* (ödets land), vars tyngd slutligen skulle kunna bli tungan på vågen åt ena eller andra hållet. Det som under dessa förhållanden verkligen skulle kunna bli avgörande är Internationalen, den internationella socialismens stormakt, vars ord skulle få allt större genklang i massornas sinnen! Det befrielseprogram som den knäckta Internationalens olika sektioner nu släpar i den blodiga smutsen efter generalstabens godståg skulle kunna bli en mäktig verklighet i det socialistiska proletariats internationella appell mot det gamla samhällets alla krafter.

Men även nu är historien den förtryckta klassens styvmor. De nationella partierna införlivade inte bara proletariats första framgångar i sina organisationer, inte bara dess strävan efter fullständig frigörelse, utan också den förtryckta klassens obeslutsamhet, bristande självförtroende och instinkt att underkasta sig staten. Dessa partier har passivt dragits med i världskatastrofen, och tog genom att göra nödvändigheten till en feg dygd på sig att dölja ett principiellt blodigt brott bakom befrielsemytologins lögn. Den militära katastrofen uppstod ur ett halvt sekels internationella motsättningar och blev en katastrof som överfördes till den 50 år gamla Internationalens byggnad. Årsdagen av kriget är också årsdagen för det mest fruktansvärda förfallet av det internationella proletariats starkaste partier.

Den enda utvägen

Och ändå möter vi den blodiga årsdagen utan själsligt förfall eller politisk skepsis. De revolutionära internationalisterna har den ovärderliga fördelen av att med sin analys, sin kritik och revolutionära förutseende ha hållit ställningarna inför världens största katastrof. Vi avvisade generalstabens alla

försök att ta ”nationella” politiska poänger, inte bara de som var billiga utan också de med högt pris. Vi fortsatte att se saker som de är, kalla dem vid sitt rätta namn och förutse logiken i deras fortsatta rörelse. Vi har sett hur man framför den blödande mänskligheten lade sig till med gamla illusioner, och hur nya program hastigt anpassades till dem i ett galet kalejdoskop. Illusionerna antogs, misslyckades i händelsernas malström och lämnade sedan plats för nya illusioner och fler nya program som rusade mot samma öde och avslöjade sanningen mer och mer. Och den sociala sanningen är alltid revolutionär!

Marxismen är metoden bakom vår syn på den historiska processen och vårt verktyg för att ingripa i denna process, och den kan stå emot slag från 75 mm kanoner och 42cm Mausegevär. Den segrade när de partier som till synes stod under dess fana splittrades. Marxismen är inte en ögonblicksbild av arbetarklassens medvetande – den anger bara de historiska lagarna för arbetarklassens utveckling. Under sin kamp för frigörelse kan själva omständigheternas kraft – som marxismen analyserar – få arbetarklassen att svika marxismen, men när arbetarklassen förråder marxismen så förråder den sig själv. Genom nederlag och besvikelser, genom tragiska katastrofer når arbetarklassen återigen nya, högre former av självkänedom, den återvänder till marxismen, och befäster och fördjupar i sitt medvetande de senaste revolutionära slutsatser som den har dragit.

Det är den process som vi har upplevt under det senaste året. Logiken i arbetarklassens situation driver kraftfullt bort den från det nationella blockets ok, och – ett ännu större mirakel! – den rensar många socialistiska hjärnor från possibilismens mögel. Trots sina skenbara framgångar framstår de officiella partiernas förhastade försök att ånyo förkunna pikrinsyrans³ revolutionära roll som patetiska och föraktliga, och det gör också deras försök att med hjälp av ständig upprepning inpränta den slaviska illusionen om att det går att ”försvara fosterlandet” utan att lämna den imperialistiska vägen!

Den hopplösa militära situationen, de härskande kapitalistiska klickarnas parasitära girighet som lever på denna hopplöshet, den beväpnade reaktionens vidsträckt spridning, massornas utarmning, och som ett resultat av det arbetarklassens långsamma men stadiga tillnyktrande – det är den sanna verkligheten, vars fortsatta utveckling inte kommer att stoppas av någon kraft i världen! I Internationalens partier pågår en process, ännu så länge bara en ideologisk revolt mot militarismen och den chauvinistiska ideologin – en process som inte bara räddar socialismens ära, utan också visar länderna den enda utvägen ur kriget och dess paroll att fortsätta det ”till slutet”, denna fulländade formulering som hamnar i det ”vetenskapliga barbariets” återvändsgränd.

Att hjälpa denna process är den viktigaste uppgift som finns på vår blodiga och vanhedrade planet!

Nationalitetsprincipen

Publicerad på ryska i *Nasje Slovo*, 13 juli 1916.

Här översatt från engelska versionen på [MIA](#). Ursprungligen publicerad på engelska i [Socialism Today](#), nr 184 december/januari 2014/15. Översättning från engelska Göran Källqvist.

---

3 Ett kemiskt ämne som används för att göra sprängämnen.

(Som en fortsättning av vår serie för att markera 100-årsminnet av Första världskrigets inledning publicerar vi här en artikel av Leo Trotskij, som avslöjar världsmakternas hyckleri mot nationella minoriteter och förtryckta folk. Den publicerades första gången 13 juli 1916 i *Nasje Slovo* (Vårt ord), en tidning för ryska revolutionärer som gavs ut i Paris. Detta är första gången den har översatts till engelska, av Pete Dickenson – *Socialist Actions* redaktionella kommentar.)

Nästan inga nyheter har synts i den franska pressen om Kongressen för små och förtryckta nationaliteter som nyligen hölls i Lausanne. Om man anser att de allierade kämpar för ”nationalitetsprincipen” – om amerikanerna skulle ha glömt det, så påminde Sazonov⁴ dem om det – kan en sådan ouppmärksamhet mot Lausannekongressen vara förvirrande. Men i själva verket ... är det självklart.

De som vidhåller sin missuppfattning bör dock studera det senaste numret av *L'Éclair* (Gnistan). Denna märkliga tidning kombinerar omtanke om katolicismens himmelska lära med den franska industrins progressiva strävanden – ingendera är platonisk – och lämnar då och då plats för reportage och artiklar som i hög grad innehåller element av sanning.

För det första visade det sig – vilken överraskning för Plechanov⁵ som bor nära Lausanne! – att det ”bland de 23 nationaliteterna [vid kongressen för förtryckta folk] fanns representanter för nästan alla Rysslands nationella minoriteter: finnar, litauer, letter, polacker, ukrainare, georgier, etc., etc.” (av takt mot de allierade avbryter givetvis författaren listan här). Det fanns också representanter för det irländska folket, albaner, egyptier och tunisier. Det fanns till och med en herr Aberson, som representerade judarna som en nationalitet.

Angående kongressresolutionerna som erkänner varje nations rätt till självbestämmande, konstaterar *L'Éclair* frankt: ”Svårigheten att i praktiken genomföra detta program är att alla gärna erkänner friheten för sina fienders nationella minoriteter, men inte sina egna eller sina allierades minoriteter. I det allierade lägret kräver de till exempel frihet för de icke tyska nationaliteter som underkuvas av Tyskland och Österrike, och icke turkiska etniska grupper som underkuvas av Turkiet, men vill ge Ryssland handlingsfrihet avseende sina nationella minoriteter.”

Inte ens i den atmosfär av obligatoriska lögner som vi har levt i under två år avslöjar den ”stora” franska tidningen några nya eller djärva tankar som på något sätt är uppfriskande för själen. Och tänk att det finns ryska socialister, ryska revolutionärer, ryska landsflyktingar, som före kongressen i Lausanne, där kirgizer kom för att klaga på det tsaristiska oket, fortsatte att ansluta sig till Sazonovs refräng om Rysslands befrielsemål under kriget. Ingen kräver internationalism av dessa personer, men om de bara vore ärliga patriotiska demokrater så skulle de rodna av skam!

Men för att undvika svårigheter har de alltid en hänvisning till de allierade i bakfickan. Ryssland är förstås ett förtryckande land, men med hjälp av ”västdemokratierna” kommer landet i och med en seger att förlösa alla de inre och yttre underverk som Tyskland måste uppnå genom nederlag.

Men hur står det egentligen till med denna fråga bland de allierade? Lämna för tillfället Fjärran östern därhän, där Ryssland i allians med Japan under de kommande årtiondena ska tillämpa ”nationalitetsprincipen” på Kinas rygg. Vi kommer att få tid att tänka på den halva miljarden

4 S D Sazonov (1860-1927), rysk utrikesminister fram till juli 1916.

5 G Plechanov, den ryska marxismens grundare. Under Första världskriget intog han en nationalistisk, krigsvänlig ståndpunkt.

kineser när Plechanov och Kuropatkin kräver frihet åt Schleswig-Holstein!⁶ Låt oss begränsa oss till ”västdemokratierna”. Men vi ska inte ta upp den irländska frågan, eftersom det alla känner till hur storsint Storbritannien tillämpar självstyre i Dublin. Connolly och de andra rebellerna som har hängts eller skjutits kommer emellertid inte att kunna avnjuta det irländska parlamentet, eftersom de själva nu avnjuts av ett parlament av maskar under jorden. Men låt oss lämna Irland. Låt oss lämna Storbritannien helt och hållet. Hur står det till i Frankrike?

För kolonialmakter som Frankrike eller England, säger *L'Éclair*, är frågan om ”infödda”, som dryftades i Lausanne, av särskilt intresse. Lausannekongressens resolution vill inte erkänna uppdelningen av raser i ”lägre” och ”högre”, eftersom det är den filosofi som kolonialmakterna allmänt sett främst lutar till. I detta fall kräver *L'Éclair* kolonial ”demokrati”, rättvisa och ... försiktighet, och konstaterar samtidigt med tillfredsställelse att deputerade Doazi under Lausannekongressen lade fram en motion, enligt vilken algerierna skulle få ”verklig” representation i de institutioner som diskuterar deras intressen. Det känns väldigt lugnande.

Men faktum är att det samtidigt – dvs. i princip under Lausannekongressens möten – ägde rum en händelse i Fjärran östern, i franska Indokina, som är betydligt mindre gynnsam ur ”nationalitetsprincipens” synvinkel. I Annam,⁷ som 1884 inrättades som ett franskt protektorat, dvs. en fransk koloni, ägde det rum ett uppror under det nationella oberoendets fana. Under några veckor efter händelsen tilläts den franska pressen skriva om det, men de patriotiska och rättänkande tidningarna utnyttjade inte möjligheten. Givetvis gjorde inte *L'Humanité*⁸ – denna trångsynta, hycklande och lögnaktiga tidning – några antydningar om en händelse som är förknippad med de 5½ miljoner annamiternas öde. Och om nu ”censuren slår ner möjligheten” att ge läsarna ens sparsamma informationer om annamiternas uppror, då är det återigen tack vare den reaktionära tidningen *L'Éclair*.

Annamns unge kejsare, Duy Tan, som i grunden bara var en infödd kunglig prydnad och fasad för [den franska] republikens koloniala makt, tog kontakt med en av undersåtarnas nationellt revolutionära organisationer. Efter en överenskommelse med dem flydde han från sitt palats till landsbygden och riktade sig till nationen med en revolutionär appell och förklarade Annam för självständigt. Men den tredje republikens regering visade sig ha kontroll över situationens herre. Rebellerna togs till fånga, återfördes till ”deras” huvudstad Hué, avsattes och låstes in i en fästning, där han nu har gott om tid för att inte bara lära sig Deklarationen om människans rättigheter utantill, utan också läsa alla nummer av *L'Humanité* under resten av kriget (givetvis under förutsättning att den avsatte kejsaren tilläts läsa tidningar i fängelset).

I dessa fjärran länder – vi exemplifierar med ett citat ur *Revue Hebdomadaire*⁹ för att visa hur långt verkligheten står från den officiella ideologin – ”i dessa fjärran länder skälver folkets själ som en med det franska folkets själ. I Fjärran östern, som nästan verkade (!) fientligt inställt till oss, ser vi en rörande bild på hur tusentals präster ber till Buddha för våra vapens seger”, etc., etc. Detta skrevs på hösten förra året... Men om ungefär en månad kommer ”kejsaren” i Fjärran östern – som nyligen

6 A N Kuropatkin (1848-1925), var i februari 1916 överbefälhavare för Rysslands arméer i norr. Schleswig-Holstein är en omstridd region på gränsen mellan Danmark och Tyskland.

7 Annam är nu den centrala regionen i Vietnam.

8 *L'Humanité* var en krigsvänlig socialistisk dagstidning som redigerades av Pierre Renaudel. Den blev senare det franska kommunistpartiets tidning.

9 *Revue Hebdomadaire* (Veckokronikan) var en fransk högertidning.

organiserade förberedelserna för den ”75-kanonernas” dag,¹⁰ som de också skrev känslösamt om – att äta sina fängelseransoner för 30:e dagen i rad, och i Frankrike kommer de att ha glömt bort upproret, och de få som känner till det – de patriotiska och socialpatriotiska klottrarna – kommer återigen att börja skriva känslösamt om den ”skälvande” annamitiska själen. Inte nog med det. Varje gång de indokinesiska soldater som har forslats hit uppmärksammas av Renaudel [*L’Humanités* redaktör], så kommer han att påminna Frankrikes arbetare om att republiken införlivar deras mindre annamitiska bröder i den stora kampen för ”nationalitetsprincipen”.

Den stora lögnen: försvaret av små nationer

Skriven: 1916.

Publicerad första gången i *Kommunist* nr 151, Petrograd 1919.

Första gången på engelska i [Socialism Today](#), nr 184 december/januari 2014/2015. Här översatt från versionen på [MIA](#). Översättning från engelska, Göran Källqvist.

(Bland de många artiklar som Leo Trotskij skrev under det Första världskriget är artikeln nedan, som avslöjar stormakternas cyniska manipulerande av ”små nationers” befrielsekamp, ytterst relevanta för dagens händelser. Artikeln skrevs 1916 men publicerades första gången i tidskriften *Kommunist* nr 151 i Petrograd 1919. Detta är första gången den har översatts till engelska – *Socialist Actions* redaktionella kommentar.)

En direkt impuls till det nuvarande krigets gränslösa händelser gavs av några serbiska ungdomar, nästan pojkar, som i juli 1914 mördade arvtagaren till den österrikisk-ungerska tronen i Sarajevo. De var nationalromantiska revolutionärer, och förväntade sig minst av allt de globala konsekvenser som deras terroristhandling gav upphov till. Jag mötte senare en medlem i denna revolutionära organisation i Paris, under krigets första månader. Han tillhörde den grupp som organiserade mordet på ärkehertig Franz Ferdinand, men reste utomlands innan mordet, och anslöt sig under krigets första dagar som frivillig i den franska flottan som ”översättare”. Vid den tiden organiserade de allierade en landstigning på Österrike-Ungerns adriatiska kust i Dalmatien,¹¹ med avsikten att stöda ett uppror i den habsburgska monarkins sydslaviska provinser.

För detta syfte utrustade de franska örlogsfartygen ett serbiskt tryckeri för att trycka revolutionära kungörelser och värvade unga serber som var redo att framföra dessa appeller och överhuvudtaget inleda ett uppror för ”nationellt oberoende”. Officiellt kallades de översättare. Men eftersom de serbiska revolutionärerna på republikens örlogsfartyg var gjorda av alltför eldfångt material, placerades en gråhårig serbisk spion på flaggskeppet för ”intern” övervakning av de unga entusiasterna. Det är mycket troligt att detta kloka förutseende ska tillskrivas den ryska ambassaden i Paris, som under alla sådana operationer i allmänhet har obesträtt herravälde bland de allierade.

---

10 ”75-kanonernas” dag syftar på slaget vid Somme, juli-november 1916. 75 mm kanoner var det allierade artilleriets grundpelare.

11 Dalmatien är en del av dagens Kroatien.

Som vi vet blev det inget av företaget. De franska fartygen cirkulerade runt i Adriatiska havet, nådde Pula, men återvände efter flera ofullständiga kanonsalvor hem. Varför?, frågade de oinitierade förbryllat. Men i franska journalist- och politikerretsar hade man redan förklarat det privat: ”Italien är mot det”. Ett uppror i Österrike-Ungerns södra provinser kunde helt klart bara ske under fanan av ett nationellt enande av sydslaverna. Samtidigt ansåg Italien att Dalmatien skulle tillhöra henne ”som en rättighet” – uppenbarligen som en rättighet åt hennes imperialistiska aptit – och hon lämnade in en protest mot den förväntade allierade landstigningen. Vid den tiden var det nödvändigt att betala ett pris för Italiens välvilliga neutralitet, liksom för landets senare intervention i kriget: det är därför de franska fartygen så oväntat vände med sin press, serbiska ”översättare” och gråhåriga deckare.

”Hur förklarar du det?”, frågar den unge serbiske revolutionära som jag nämnde ovan. ”Det visar sig att de allierade utan omsvep helt enkelt säljer serberna till Italien. Var är nu kriget för att befria de små nationerna? Och vad dör vi serber i så fall för? Jag anmälde mig inte som frivillig för att med mitt blod göra det lättare ett överföra Dalmatien till Italien. Och i namn av vad dog min vän i Sarajevo, Gavrilo Princip¹² och andra?”

Den unge mannen med ett mörkt, något koppärrigt ansikte och febrigt glittrande ögon var förtvivlad. Den verkliga bakgrunden till kriget för ”befrielse” avslöjades för dem utifrån deras dalmatiska vinkel... Jag lärde mig mycket från honom om den sydslaviska revolutionära organisationens inre liv, och speciellt om den grupp av pojkar som mördade arvtagaren till den habsburgska tronen, ledaren för den österrikisk-ungerska militära partiet.

Organisationen med det romantiska namnet Crna Ruka (Svarta handen) var uppbyggt enligt Carbonaris strikt konspiratoriska principer.¹³ Nya medlemmar gick igenom mystiska ritualer: en kniv lades mot den bara bröstkorgen, en lojalitetsed svors med livet som insats, etc. Hörnstenen till denna organisation, som hade avdelningar i Habsburgmonarkins alla sydslaviska provinser och var full med självupppoffrande studenter, fanns i Belgrad, i händerna på officerare och politiker som stod lika nära den serbiska regeringen som den ryska ambassaden. Det är välbekant att Romanovs agenter på Balkan aldrig har slutat att använda dynamit.

Att Wien var skrudat i officiell sorgklädsel hindrade inte stadens fattiga massor att vara helt likgiltiga till nyheten om att deras arvtagare till den habsburgska tronen var död. Men pressen började genast bearbeta den allmänna opinionen. I det nuvarande krigets händelser är det svårt att hitta tillräckligt målande ord för att beskriva den i sanning avskyvärda roll som pressen spelar i hela Europa och över hela världen. I denna orgie av uselhet innehar den österrikisk-ungerska svarta och gula pressen, som inte är överdrivet kunnig eller talangfull, absolut inte sista platsen. Efter mordet i Sarajevo mobiliserade, på order från det osynliga centrum – den diplomatiska kittel där folkens öde avgörs – murvlar av alla möjliga politiska nyanser fler lögner än vad som har setts sedan världen skapades.

Med tyst förakt skulle vi socialister kunna se den ”patriotiska” pressens Kainliknande arbete på båda sidor om skyttegravarna som ovedersägliga bevis på det borgerliga samhällets moraliska förfall, om ... om bara de framstående socialdemokratiska organen inte hade följt samma väg. Det

12 Gavrilo Princip (1894-1918) mördade ärkehertig Franz Ferdinand. I själva verket levde Princip fortfarande då Trotskij talade med den serbiske aktivisten.

13 Carbonari var italienska revolutionärer som på 1800-talet kämpade mot det österrikiska styret.

var dubbelt fruktansvärt för oss eftersom det var ett oväntat slag. Men vad gäller *Arbeiter Zeitung* (Arbetartidningen) i Wien var det bara halvt oväntat. Under de 7 år jag bodde i Wien (1907-1914) blev jag tillräckligt bekant med den österrikiska socialdemokratins tänkande, och jag förväntade minst av allt några revolutionära initiativ från deras sida.

Redan före kriget var den rent chauvinistiska karaktären på tidningens utrikesredaktörs, Leitners, artiklar välkända. Så tidigt som 1909 tvingades jag skriva i *Neue Zeit*¹⁴ och protestera mot den preussisk-österrikiska linjen i den österrikiska socialdemokratins centrala organ. Under resor till Balkan har jag ofta hört folk där, i synnerhet serbiska socialister (särskilt min oförglömlige vän, Dmitrij Tucoviča, som dödades under tjänstgöring som officer under kriget) klaga ilsket på att den serbiska borgerliga pressen skadeglatt citerade *Arbeiter Zeitungs* chauvinistiska retorik mot serberna som bevis på att arbetarnas internationella solidaritet bara är en saga. Trots det väntade jag mig inte *Arbeiter Zeitungs* ohämmade människoförakt under krigets första period.

Efter Österrike-Ungerns välkända ultimatum till Serbien inleddes en patriotisk demonstration i Wien. Deltagarna var till största delen tonåringar. Folkmassan var inte fylld av verklig chauvinism, utan upphetsning och besatthet, förväntan om stora händelser och förändringar, givetvis till det bättre, eftersom inget kunde bli värre... Och pressen utnyttjade dessa stämningar frenetiskt, pumpade upp dem och förvärrade dem.

”Nu beror allt på Rysslands agerande”, sa en socialdemokratisk parlamentsledamot, Leopold Winarski, som dog förra året, till mig. ”Om tsaren ingriper kommer kriget att bli populärt här.” Och det finns faktiskt inga tvivel om att spöket av en tsaristisk invasion av Österrike och Tyskland oroade de österrikisk-tyska massornas fantasi enormt. Den tsaristiska regimens internationella rykte, speciellt under epoken efter kontrarevolutionen,¹⁵ var av en mycket bestämd karaktär, och man kan säga att det fick österrikisk-tyska politiker och journalister att förklara krig mot österns ”befrielse-despoti”. Det rättfärdigar givetvis inte på minsta sätt Scheidemann m fl,¹⁶ som omedelbart började översätta Hohenzollerns lögner till ett ”socialistiskt” språk. Men det avslöjar för oss hela den avgrund som vår Plechanov och Deutsch¹⁷ föll i – som under sina nedåtgående dagar avslöjade sin fallenhet som förespråkare av tsaristisk diplomati under tsarismens era av de allra största brott.

---

14 *Die Neue Zeit*: det tyska socialdemokratiska partiets (SPD:s) teoretiska tidskrift.

15 Syftar på reaktionen som följde på den ryska revolutionens nederlag 1905.

16 Philipp Scheidemann (1865-1939) och andra av SPD:s högerledare bär ansvaret för mordet på Rosa Luxemburg och Karl Liebknecht.

17 G V Plechanov (1856-1918) och LG Deutsch (1855-1941): den ryska marxismens grundare.